

Процес укључивања југоисточне Европе у међународне безбедносне интеграције

Вилијам Монтигомери, амбасадор Сједињених Америчких Држава у СР Југославији

Међународна конференција „Безбедносни изазови на југоистоку Европе – њихови изградње стабилности и поверења“ одржана је у организацији Института Војске Југославије за рајну вештину, Атлантског Савета у Југославији и фондације „Конрад Аденауер“ 21–22 маја 2002. у Београду. У овом броју објављујемо излагања амбасадора САД у Југославији Вилијама Монтигомерија; др Небојше Човића, потпредседника Владе Републике Србије и председника Координационог центра савезне и републичке владе за Косово и Метохију, и др Душана Сјајића командира адмирала.

Пре више од десет година, распадом Југославије, започет је ескалирајући циклус насиља и етничке поделе који још увек није у потпуности завршен.

Развој Косова и Македоније још увек је у току и биће потребна велика количина стрпљења, визија, одлучности и осећаја за мирно и постојано разрешење. Потпуна примена свих аспеката Дејтонског мировног споразума у Босни још увек је далеко од реалности. Споразум између Србије и Црне Горе, постигнут посредством Европске уније, треба да се разради и да се примени. Широм региона процес демократске транзиције и успостављања снажних тржишних економија треба да буде континуиран и појачан. Болни процес суочавања с блиском прошлосту у духу помирења и самоспознаје тек је започет и морају га подржати одговорни лидери у свакој земљи.

Међутим, упоредо са тим корацима, у региону треба да буде развијена мрежа узајамних односа, што ће у великој мери повећати разумевање, смањити тензије и указати на пут напретка. Што су бољи односи између земаља у региону, то су оне атрактивније за евроатлантске институције. Не сме се заборавити да су и Европска унија и НАТО формирани после Другог светског рата и да су довели до тога да земље које су биле огорчени непријатељи у том и прошлим ратовима постану блиски савезници. Ми не тражимо да земље у региону ураде нешто што већ и сами нисмо урадили.

У том смислу, један од главних аспеката јесте укључивање земаља у региону у међународне безбедносне структуре. У основи, то значи НАТО и његов програм „Партнерство за мир“ (ПЗМ). Кроз „ПЗМ“, НАТО повезује се с народима у централној и источној Европи, у Русији, и у другим земљама бившег Совјетског Савеза, и интегрише их у безбедносну архитектуру Европе. Чланице ПЗМ раде на

одржавању демократије, толеранцији разноликости, поштовању права мањина и слободе изражавања. Његов саветодавни механизам омогућава чланицама да се консултују с НАТО-ом о специфичним безбедносним претњама. Војне јединице разних земаља изводе заједничке вежбе и изграђујући узајамно поверење. У вези с тим, најбоље је што степен учешћа и активности одређује свака земља појединачно, зависно од своје политике, финансијских могућности и интереса.

Због наведених разлога, потпуно учешће свих земаља овог региона у „Партнерству за мир“ неопходан је елемент за дугорочан мир и стабилност. Имајући то у виду, ми поздрављамо изражену намеру владе Југославије за приступање „Партнерству за мир“. Током протеклих годину и по Југославија је започела веома тешку и болну транзицију, удаљавајући се од комунистичке и аутократске праксе, ка демократији и слободној тржишној економији. Надамо се и очекујемо да је одлука о пријави за „ПЗМ“ и одлука да се предузме нека врста транзиције у Војсци Југославије, која је практично у сваком другом сегменту друштва већ започела. Војске земаља чланица НАТО-а имају неке заједничке основне карактеристике које ми сматрамо неопходним:

- права цивилна контрола, укључујући снажну улогу парламентарног надзора;

- транспарентни буџет, који је, опет, предмет ревизије и контроле цивилних власти и парламента;

- војнообавештајне службе које нису (нити се тако доживљавају) ни у којем смислу политички оријентисаним, које су уско ограничене на законите активности и предмет су ригорозног цивилног надзора;

- војно руководство посвећено демократији, владавини права, сарадњи са УН и другим међународним организацијама и наведених евро-атлантским институцијама.

У оквирном документу о „Партнерству за мир“ усвојеном 1994. године на самиту НАТО-а у Бриселу, елабориране су многе од наведених тачака и појашњава да се земље потписнице слажу са фундаменталним принципима. Напредак у тим областима је не само пут који ће на крају довести до пријема у „ПЗМ“ већ и апсолутно неопходан део целокупне демократске транзиције кроз коју Југославија сада пролази. У интересу је не само Југославије већ и читавог региона да тај процес буде у потпуности завршен. Али, битно је да из наше перспективе приметимо да, посебно због аргумената за рани пријем које је навео др Човић, ми видимо чланство у „ПЗМ“ као логичан резултат показане посвећености реформи и транзицији, а не као почетак тог процеса. Јер, коначно, у „ПЗМ“ реч је о заједничким обавезама, заједничким вредностима и заједничким визијама. Када се донесе одлука о приступању Југославије, неће бити активнијег партнера у том процесу од Сједињених Држава, било билатерално, било у оквиру Северно-атлантског савеза.